

Мітіна Т.О.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СПІВВІДНОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОГО (ФІРМОВОГО) НАЙМЕНУВАННЯ З НАЗВОЮ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Розгляд цього питання пропоную розпочати із законодавчих положень. Так, у ст. 90 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) закріплено, що юридична особа повинна мати своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму та назву. Найменування установи має містити інформацію про характер її діяльності. Юридична особа може мати крім повного найменування скорочене найменування. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного реєстру. Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи.

Також вищевказана стаття містить і положення про комерційне (фірмове) найменування. Юридична особа, що є підприємницьким

товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування. Комерційне (фірмове) найменування юридичної особи може бути зареєстроване у порядку, встановленому законом.

Ст. 420 ЦК відносить комерційне (фірмове) найменування до об'єктів права інтелектуальної власності, тому саме в Книзі четвертій ЦК деталізуються положення щодо цього об'єкту.

Глава 43 ЦК присвячена праву інтелектуальної власності на комерційне найменування. Там визначається, що правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.

Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки. Відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом.

Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються.

Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є:

- 1) право на використання комерційного найменування;
- 2) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;
- 3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування передаються іншій особі лише разом з цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною.

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування припиняється у разі ліквідації юридичної особи та з інших підстав, встановлених законом.

Також комерційне найменування врегульовано ст. 159 Господарського кодексу України, де закріплено, що суб'єкт господарювання – юридична особа або громадянин-підприємець може мати комерційне найменування. Громадянин-підприємець має право заявити як комерційне найменування своє прізвище або ім'я.

Відомості про комерційне найменування суб'єкта господарювання вносяться за його поданням до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом. Суб'єкт господарювання, комерційне найменування якого було включено до реєстру раніше, має пріоритетне право захисту перед будь-яким іншим суб'єктом, тотожне комерційне найменування якого включено до реєстру пізніше.

Правовій охороні підлягає як повне, так і скорочене комерційне найменування суб'єкта господарювання, якщо воно фактично використовується ним у господарському обігу.

У разі якщо комерційне найменування суб'єкта господарювання є елементом його торговельної марки, то здійснюється правова охорона і комерційного найменування, і торговельної марки.

Особа, яка використовує чуже комерційне найменування, на вимогу його власника зобов'язана припинити таке використання і відшкодувати завдані збитки.

Отже, вже із вищевказаних норм можемо встановити відмінні риси комерційного (фірмового) найменування та назви юридичної особи:

– Обов'язковість. Юридична особа повинна мати своє найменування, тобто закріплено, що найменування є обов'язковим для юридичної особи. Комерційне (фірмове) найменування є правом (юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування);

– Зміст. Найменування юридичної особи містить інформацію про її організаційно-правову форму та назву, а найменування установи має містити інформацію про характер її діяльності. Для комерційного (фірмового) найменування таких чітких вимог не встановлено, лише закріплено, що комерційне найменування має давати можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності, а також диспозитивне положення про те, що громадянин-підприємець має право заявити як комерційне найменування своє прізвище або ім'я;

– Суб'єкти. Для найменування юридичної особи суб'єктами виступають усі юридичні особи, а для комерційного найменування – лише юридичні особи, що є підприємницьким товариством, та громадяни-підприємці;

– Момент виникнення права. Право на найменування юридичної особи виникає у зв'язку з реєстрацією юридичної особи, оскільки найменування вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного

реєстру. Право на комерційне (фірмове) найменування виникає з моменту першого використання цього найменування;

– Внесення відомостей до реєстру. Найменування юридичної особи обов'язково заноситься до реєстру, а комерційне найменування не підлягає обов'язковій реєстрації;

– Правова природа. Комерційне (фірмове) найменування – це об'єкт інтелектуальної власності, щодо якого виникають майнові права інтелектуальної власності, а найменування юридичної особи не є таким об'єктом.

Як бачимо, найменування юридичної особи та комерційне (фірмове) найменування мають багато відмінностей, тому не можна ототожнювати ці категорії.

Також в Оглядовому листі Вищого господарського суду України від 28.02.2017 р. № 01-06/521 було встановлено, що поняття найменування юридичної особи та її комерційного (фірмового) найменування мають різне правове наповнення.

У відповідності до пункту 78 постанови пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 12, комерційне (фірмове) найменування необхідно відрізнити від найменування юридичної особи (частина перша статті 90 ЦК України); найменування юридичної особи не є об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки пов'язані з його використанням правовідносини регулюються переважно нормами корпоративного законодавства.

Найменуванням юридичної особи є назва, яка індивідуалізує юридичну особу в сукупності його прав і обов'язків як самостійного суб'єкта права. Таке найменування є для юридичної особи тим самим, що для фізичної особи її ім'я. Його виникнення слід пов'язувати з датою державної реєстрації юридичної особи.

Фірмовим (комерційним) найменуванням є назва, якою юридична особа або громадянин, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, позначають себе на ринку і яка використовується для їх ідентифікації в господарських (комерційних) відносинах.

Чинне законодавство України не містить ні вимог щодо тотожності комерційного найменування найменуванню юридичної особи (стаття 90 ЦК), ані вимог щодо певного змісту комерційного найменування, зокрема щодо зазначення організаційно-правової форми підприємства.

Отже, у судовій практиці було звернено увагу на ще одну відмінність між найменуванням юридичної особи та комерційним (фірмовим) найменуванням – мета використання такого найменування: індивідуалізація юридичної особи як самостійного суб'єкта права та ідентифікація юридичної особи або громадянина, який здійснює підприємницьку діяльність, в господарських (комерційних) відносинах відповідно.

У доктрині говорять про можливість збігу один з одним найменування юридичної особи та комерційного (фірмового) найменування, але тут є незрозумілим механізм перетворення найменування юридичної особи в комерційне найменування [1, с. 76].

У проекті Концепції оновлення ЦК міститься пропозиція про вдосконалення інститутів охорони прав на найменування особи та комерційне (фірмове) найменування. А саме пропонується уточнити, що комерційне (фірмове) найменування є додатковим до найменування позначенням особи, та може застосовуватися самостійно або складати частину найменування юридичної особи [2, с. 32]. Тобто робоча група хоче змінити співвідношення комерційного (фірмового) найменування з назвою юридичної особи відповідно до актуальної європейської практики, додавши чіткості в розмежування цих понять.

Таким чином, на підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що комерційне (фірмове) найменування та найменування юридичної особи чітко не розмежовується в чинному законодавстві, що може призводити до помилкового розуміння цих категорій (їх ототожнення або сприйняття комерційного найменування як скороченого найменування юридичної особи), але якщо проаналізувати відповідні положення законодавства, стає зрозумілим, що комерційне (фірмове) найменування та найменування юридичної особи є різними правовими категоріями, які різняться за багатьма критеріями. Хоча це не виключає можливість збігу змісту комерційного (фірмового) найменування та найменування юридичної особи (наприклад, у випадку коли такі найменування однакові для підприємницького товариства).

Список використаних джерел:

1. Старчук О. Співвідношення комерційного найменування з іншими правовими категоріями. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 1. С. 73–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2013_1_18
2. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.